

El primer

JORDI COMELLAS

La Vall de Boí

● El Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, l'únic parc *nacional* que hi ha en territori català, el primer espai protegit que hi va haver a Catalunya i l'espai natural més visitat del nostre territori, enguany està d'aniversari: compleix els seus primers cinquanta anys.

El parc va ser creat el 21 d'octubre de 1955, en plena època franquista, amb una extensió inicial de 9.851 hectàrees, i va ser el cinquè parc *nacional* de l'Estat espanyol i el segon dels Pirineus, després del Parque Nacional de Ordesa. Ara ja n'hi ha set més, però aquest continua sent l'únic que hi ha en territori català.

Situat en plena serralada dels Pirineus, presenta, per tant, tot el conjunt d'elements que caracteritzen l'alta muntanya. El seu territori s'estén entre quatre comarques: l'Alta Ribagorça, el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà i la Val d'Aran, i la seva zona d'influència socioeconòmica comprèn els municipis de la Vall de Boí, Espot, Vilaller, Vielha e Mijaran, Naut Aran, Alt Àneu, Esterri d'Àneu, la Guingueta d'Àneu, Sort i la Torre de Cabdella.

Després de successives ampliacions a càrrec de la Generalitat, que es van iniciar l'any 1988, actualment té una extensió de 40.854 hectàrees, de les quals 14.119 corresponen al parc pròpiament dit, que està dividit en dos sectors ben diferenciats: d'una banda, Sant Maurici, al Pallars Sobirà, accessible des de la vall d'Espot, i, de l'altra, Aigüestortes, a l'Alta Ribagorça, que té la seva entrada per la vall de Boí. Les 26.733 hectàrees restants pertanyen a la zona de protecció perifèrica, que té com a finalitat amortir els possibles impactes

FITXA

- DATA DE FUNDACIÓ: **21 d'octubre de 1955**
- EXTENSIÓ INICIAL: **9.851 ha**
- EXTENSIÓ ACTUAL: **40.854 ha (14.119 de parc i 26.733 de zona de protecció)**
- EXTENSIÓ FUTURA: **49.394 ha (16.974 de parc i 32.420 de zona de protecció)**
- COMARQUES: **Alta Ribagorça, Pallars Jussà, Pallars Sobirà i Val d'Aran**
- MUNICIPIS: **La Vall de Boí, Espot, Vilaller, Vielha e Mijaran, Naut Aran, Alt Àneu, Esterri d'Àneu, la Guingueta d'Àneu, Sort i la Torre de Cabdella**
- SERVEIS DEL PARC: **Oficines del parc a Boí (973 69 61 89). Casa del parc a Espot (973 62 40 36). Totes dues obren a l'hivern de 9 a 2 i de 2/4 de 4 a 6 i a l'estiu de 9 a 1 i de 2/4 de 4 a 7. Centre d'interpretació ambiental de Toirigo (973 69 61 89, s'obre amb demanda prèvia d'abril a octubre). També hi ha casetes d'informació a Boí (Planell d'Aigüestortes i Toirigo) i a Espot (estany de Sant Maurici). Centres complementaris d'informació a València d'Àneu (valls d'Àneu), Estany Gento (vall Fosca) i Llessui (vall d'Assua)**
- INFORMACIÓ DEL PARC: **<http://www.parcscatalunya.net/aiguestortes.htm> i <http://www.mma.es/parques/lared/aigues/index.htm>**
- CENTRE D'INTERPRETACIÓ DEL ROMÀNIC: **973 69 67 15 (Erill la Vall)**

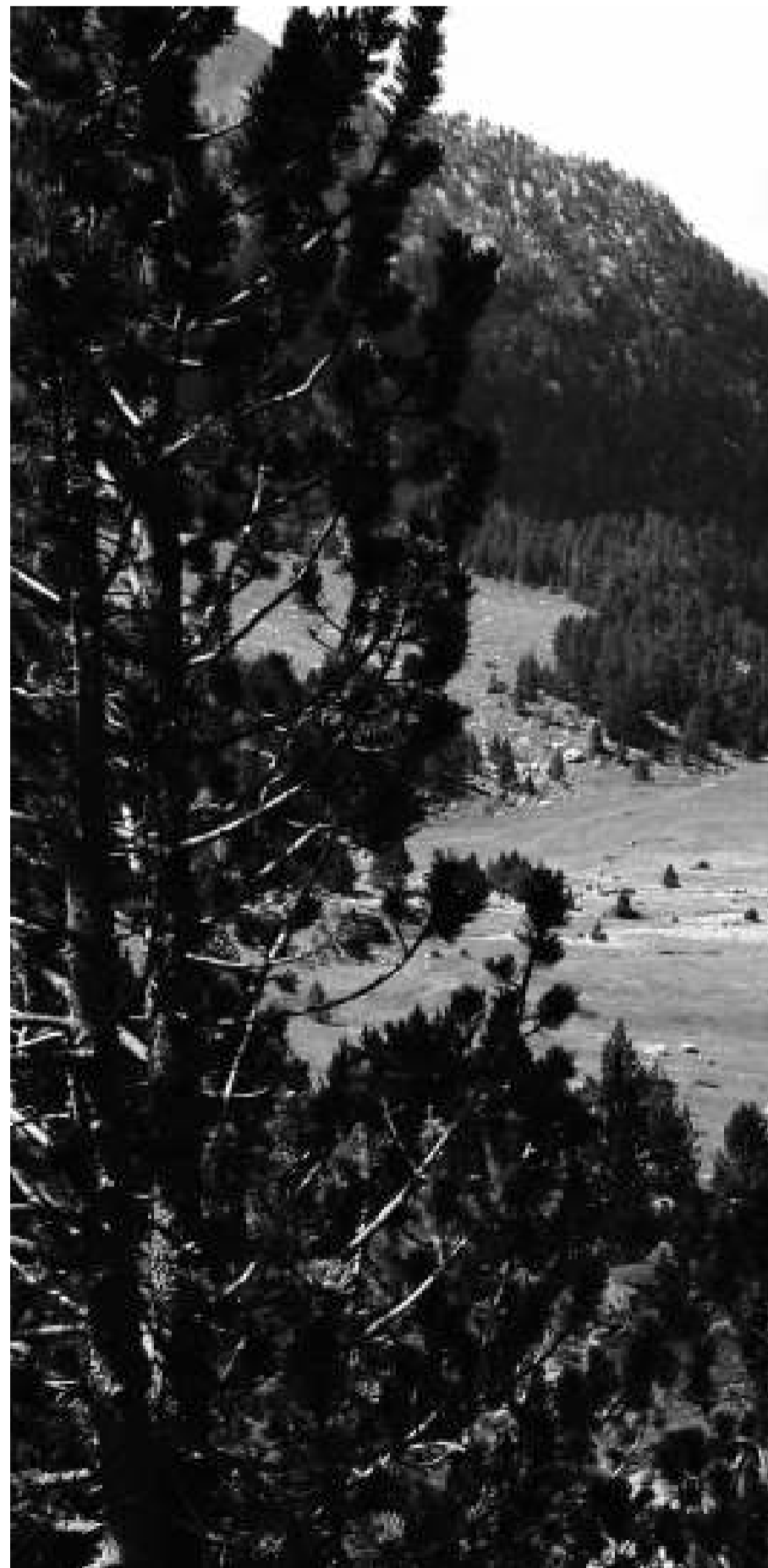
procedents de l'exterior i garantir una completa protecció dels recursos naturals que han justificat la creació del parc.

Actualment la Generalitat té una proposta de revisió dels límits que preveu ampliar en 2.855 hectàrees l'àrea del parc, agafant part del que ara és zona perifèrica, i en 5.687 hectàrees més la zona protegida perifèrica.

L'aigua, la gran protagonista del parc

L'aigua, a voltes summament tranquil·la i a voltes desfermada, és un dels elements més importants del conjunt del parc, de manera que els rius i els estanys representen el 15 per cent de la seva superfície. El parc constitueix la zona lacustre més important de tots els Pirineus, amb un total, segons fonts del mateix parc, de 272 llacs, dels quals els més importants i coneguts són el de Sant Maurici, el Llong i el Llebreta, que es troben cap als 2.000 metres d'altitud, i els Mar, Rius, Monges, Ratera, Redó, Negre, Saboredó i un llarg etcètera, que es troben en els fons de circs glaciaris en altituds que van dels 2.200 als 2.500 metres. Però només uns quants d'aquests llacs, uns 150, són realment llacs; la resta són estanys temporals que es poden assecar a finals d'estiu o més aviat, segons el que hagi estat de generosa la pluviometria de l'any.

L'aigua, un element tan generós a tot el parc, ha estat també motiu d'aprofitament hidroelèctric. Aquesta activitat, que es va iniciar abans de la seva declaració com a parc i que encara perdura, ha estat la causa de l'alteració més important que ha patit la natura del parc, amb la construcció de preses per augmentar el nivell de les aigües i la construcció de

parc

CINQUANTA ANYS • D'aquí a poques setmanes, un dels espais més singulars del país i mite excursionista, el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, complirà les seves noces d'or.

L'aigua és un dels elements més importants del parc, de manera que els rius i els estanys representen el 15% de la seva superfície. A la fotografia, l'estany Llong des del camí de l'estany Redó. / SALVADOR REDÓ

canonades subterrànies que fan el transvasament d'un estany a l'altre.

I de l'aigua passem als cims. El més alt dels que hi ha al parc és el de Comaloforno, amb 3.033 metres d'altitud, però els més coneguts i que s'han convertit en tot un símbol del parc són els Encantats, dues característiques moles que s'erigeixen descaradament fins als 2.747 metres d'altitud ben bé enfront de l'estany de Sant Maurici.

Un relleu de fa 200 milions d'anys

Fa uns 200 milions d'anys que es va formar la impressionant estructura granítica i de pissarra que caracteritza el relleu del parc, tot emergint del fons del mar que cobria tota la zona. Durant alguns períodes glaciars, el gel va ocupar totes aquestes valls, erosionant el paisatge i donant-li l'actual aspecte caracteritzat pels típics circs glaciars, les clàssiques valls en forma d'U.

Els paratges d'enorme i variada bellesa que presenta el parc el converteixen en un autèntic paradís per als excursionistes. Des dels prats de muntanya atapeïts de vistosa vegetació, els llacs i cascades, els frondosos boscos de pi negre, avets, bedolls i faigs, fins a les punxegudes i característiques agulles pètries, ofereixen una gran quantitat de possibilitats per fer excursions de diferents nivells i de diferents durades, des de les passejades típicament familiars fins a les més agosarades escalades i travesses.

Els Encantats, amb la seva inconfusible silueta, no són els cims més alts del parc, però sí que són els més coneguts. / SALVADOR REDÓ

Una obra del dictador

Tot i que no està permès d'acampar ni de fer bivac dins de l'àrea del parc —al contrari del que passa en altres parcs *nacionals*, on es permet acampar a certes cotes si es munta la tenda de nit i es recull quan clareja—, hi ha un bon nombre de refugis guardats, i al seu voltant predominen les cases rurals i els establiments hotelers, on es pot fer nit i menjar degudament, capaços d'acontentar els diferents nivells d'exigència.

La condició de parc *nacional* també ha obligat, amb els anys, a

● Tot i que el *pla Macià* de 1932 ja preveia el Parc Nacional de l'Alt Pirineu, va ser el dictador Francisco Franco el qui, el 21 d'octubre de l'any 1955, va crear el parc *nacional* que ell en va dir de «*Aguas Tortas*». Ho va fer sense encomanar-se a ningú, com acostumava a actuar, després de fer una visita a la zona. Abans, però, va caldre que centenars de treballadors construïssin una pista forestal per tal que Franco pogués travessar el coll del Portarró en un tot terreny. Una pista forestal que ben aviat es van encarregar de fer malbé els temporals i les esllavissades. La declaració va agafar de sorpresa a tothom, tècnics i veïns de la zona, perquè no s'havien fet ni estudis ni consultes prèvies, la major part del parc era de propietat privada, i estava en ple procés d'explotacions forestals i hidroelèctriques.

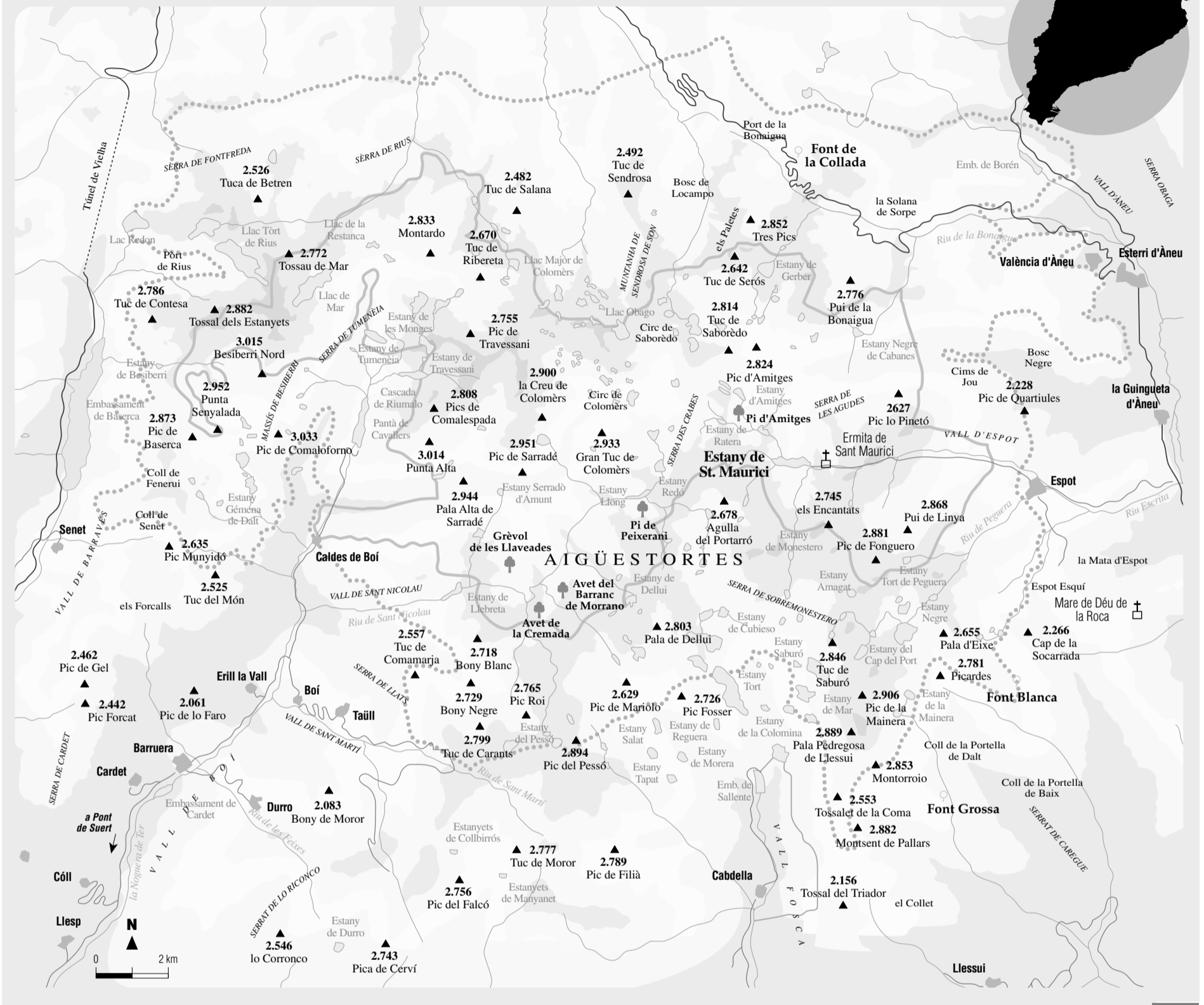
eliminar qualsevol tipus d'aprofitament dels seus recursos naturals. Dins l'àrea del parc no hi ha cap nucli habitat i no només no està permesa la pràctica de l'agricultura i l'aprofitament forestal, sinó que està totalment prohibida la caça i la pesca i només es permet l'activitat tradicional de la ramaderia i, lògicament, els aprofitaments hidroelèctrics que mantenen les concessions antigues. Aquests són alguns dels aspectes que diferencien la legislació que regeix els parcs *nacionals* de les

d'altres tipus de zones protegides on es permet cert tipus d'activitats ramaderes, agrícoles i forestals tradicionals, fins i tot cert tipus de caça i pesca, sempre que es tracti d'activitats controlades i sostenibles.

Rep la visita de prop de 400.000 persones l'any

L'any 2004 van visitar el parc d'Aigüestortes prop de 400.000 persones, un 50 per cent llarg de les quals eren catalans, un 30 per

EL PARC D'AIGÜESTORTES I ESTANY DE SANT MAURICI

Dos caçadors encantats

cent procedien de la resta de l'Estat i prop d'un 20 per cent eren estrangers. De tots, prop de 38.000 van pernoctar en algun dels deu refugis del parc.

Clar que no totes aquestes persones van anar a caminar o a fer grans excursions, perquè una de les característiques d'aquest parc és que al seu entorn hi ha tot un seguit d'atractius que fan que els motius de visita puguin ser variats o que puguin ser complementaris. Parlem del magnífic i reconegut conjunt d'esglésies ro-

màniques de la vall de Boí, declarades Patrimoni de la Humanitat; d'altres conjunts monumentals del Pallars Jussà, el Pallars Sobirà i l'Aran; dels establiments balnearis de Caldes de Boí i de la Val d'Aran, i de les estacions d'esquí de Boí-Taüll, Portainé, Esport Ski i Baqueira Beret.

Tot i que la seva gestió depèn de l'administració catalana, el parc continua sent un parc nacional que forma part de la Red de Parques Nacionales de l'Estat espanyol. El patronat que el regeix

● Diu la llegenda que els Encantats, els cims més característics del parc, són dos caçadors maleïts. Seguint la tradició, el dia de Sant Maurici la gent d'Esport puja fins a l'ermita que hi ha a prop del llac de Sant Maurici, on se celebra una missa. Resulta, doncs, que fa molts anys dos caçadors van decidir anar a caçar en lloc d'anar a missa o bé un cop a missa van decidir perseguir un isard que van veure passar per davant de la porta. El cas és que els dos caçadors van començar a perseguir l'animal, que es va enfilar muntanya amunt a tota velocitat fins que, en arribar a l'enforcadura, va desaparèixer. Els caçadors van quedar sorpresos de no veure'l, però no van tenir temps de reaccionar, perquè un llamp caigut del cel els va fulminar i els va convertir en estàtues de pedra.

està format per representants de deu conselleries de la Generalitat, de la Diputació de Lleida, dels consells comarcals dels dos Pallars i l'Alta Ribagorça, del Consell Generau d'Aran, dels deu ajuntaments del parc, de les universitats catalanes, de l'Institut d'Estudis Catalans, de les entitats excursionistes i de les entitats propietàries d'equipaments dins del parc, per quatre representats de l'administració de l'Estat i per dos representants d'associacions de conservació de la natura.

Amb l'aniversari ha aparegut la flor de neu

● El parc ofereix diferents tipus de vegetació, que varia segons l'altitud, des dels 1.200 metres fins als 3.000. Passa dels boscos mixtos caducifolis dels fons de les valls als de coníferes i als d'avets, fins a arribar als de pi negre, que constitueix l'espècie més adaptada als llargs i freds hiverns de l'alta muntanya pirinenca.

La flora que es pot trobar pels prats del parc o entremig de les seves roques és la pròpia dels espais granítics: entre altres exemplars, predominen les gencianes, les orquídiades, els ranuncles, el muscòlic vermell, la tiranya, que és una petita planta carnívora capaç de caçar petits insectes, o la coneguda tora blava, bonica, però una de les plantes més tòxiques que es coneixen, que pot arribar a ser mortal en dosis molt petites.

Enguany, però, com un regal d'aniversari, la natura del parc ha estat benèvola i ha fet florir la flor de neu, una espècie tan apreciada pels excursionistes i els amants de l'alta muntanya com difícil de trobar. A principis d'aquest estiu, tres biòlegs de la Universitat de Barcelona han aconseguit localitzar aquesta flor al sector

La flor de neu, un autèntic mite per als excursionistes.

d'Aigüestortes, al peu d'una tartera calcària. La descoberta ha estat considerada molt important perquè no s'havia pogut demostrar que la planta fos present en l'àmbit del parc des dels temps dels estudis botànics del manresà Pius Font i Quer.

Al nostre país la flor de neu és una espècie que està protegida, perquè a molts indrets ha desaparegut a causa de la recol·lecció indiscriminada, però en alguns països de l'Àsia central hi és molt abundant i arriba a formar prats immensos. En altres indrets, com ara la regió dels Alps, la cullen habitualment per fer-ne infusions per guarir els dolors de panxa i tallar les diarrees.

És una flor que fa de 3 a 5 centímetres de diàmetre i creix als pasturatges alts i roquissers del Pirineu, sobretot als massissos calcaris del sector occidental entre els 1.700 i els 3.200 metres d'altitud. Al sector oriental només se n'han pogut trobar a la comarca del Berguedà, a Falgars.

El camí fins a Aigüestortes, des de la Vall de Boí, és tota una aproximació a la part baixa del parc. / SALVADOR REDÓ

Per tots els racons del parc

Des de molts indrets del parc es poden fer excursions de tot tipus i de tots els nivells, des de les típicament familiars fins a escalades i travesses llargues

JORDI COMELLAS

► 1) PER L'ALTA RIBAGORÇA. (Camí de l'estany Llong i el Portarró d'Espot)

—Itinerari: Planell d'Aigüestortes-Estany Llong-Portarró d'Espot.

—Accés: Des del planell d'Aigüestortes.

—Durada: 3 hores d'anada.

—Dificultat: Moderada, és una antiga pista forestal.

—Desnivell: 600 m (de 1.830 a 2.430).

—Observacions: Al principi de l'itinerari, una passarel·la, apta per a visitants discapacitats, permet desviar-nos fins a l'interior del planell d'Aigüestortes. Continuant pel camí principal s'arriba al refugi de l'estany Llong, amb serveis per menjar i dormir. Passat l'estany Llong, emprendrem els pendents més forts de l'itinerari en direcció al Portarró d'Espot. Des del coll, per un petit sender que surt a la dreta, podrem veure l'estany de Sant Maurici.

► 2) PER LA VAL D'ARAN (Les valls de Conangles i Rius)

—Itinerari: Espitau de Vielha, Pòrt de Rius, Estanh de Rius, Refugi de la Restanca.

—Accés: Des del Pont de Suert per la carretera N-230 fins a l'entrada sud del túnel de Vielha o des de l'Aran per la mateixa ruta.

—Durada del recorregut: 4 hores d'anada.

—Dificultat: De moderada a forta; és un sender molt freqüentat, ja que coincideix amb un tram del GR11, que està senyalitzat amb les típiques marques vermelles i blanques. Fort pendent a la pujada del Pòrt de Rius.

—Desnivell: 715 m (1.650 -2.335 -2020).

—Observacions: No presenta dificultats especials, però és un itinerari llarg. Es pot pernoctar al refugi de la Restanca i tornar tranquil·lament l'endemà pel mateix camí cap a la boca sud del túnel de Vielha.

► 3) PEL PALLARS JUSSÀ (Pels estanys de la vall Fosca)

—Itinerari: Estany Gento, estany Tort, estany de Mariolo, estany Eixerola.

—Accés: Des de Cabdella cal seguir la carretera del pla de Saliente, on s'agafa el telefèric d'estany Gento. També es pot pujar a peu per la canal de Pigolo fins a l'estany Gento, però l'itinerari s'allarga una hora i mitja més.

—Durada del recorregut: 2 hores i 15 minuts d'anada.

—Dificultat: Moderada, itinerari llarg però planer, excepte el tram d'estany Gento al Tort.

—Desnivell: 220 m (2.150 -2.370).

—Observacions: Vista interessant de la zona lacustre de Cabdella. Cal assabentar-se dels horaris del telefèric, que només funciona de juliol a finals de setembre. A l'estació superior del telefèric, a l'estiu hi ha obert un punt d'informació.

«Carros de foc», la travessa dels nou refugis

● D'uns anys cap aquí, hi ha una activitat que ha dut molta gent al parc, fins i tot de països llunyans com ara els EUA. Es tracta de *Carros de foc*, la travessa que ressegueix els nou refugis del parc. La idea va sorgir l'any 1987 quan uns quants guardes de la zona van decidir fer la travessa entre el Pallars, l'Aran i la Ribagorça d'una sola tirada. En van dir *Carros de foc* i des d'aleshores és un repte per als excursionistes, sia com a competició, fent-la en un sol dia i en el mínim de temps possible, sia com a passejada, amb tota la tranquil·litat del món, que és com més s'assaboreix la muntanya. La travessa passa per zones d'alta muntanya a una altitud mitjana de 2.400 m, amb un desnivell acumulat de 9.200 m i un total de 55 km de recorregut.

Per poder entrar dins del rànquing que hi ha, s'ha de comprar un forfet i fer-lo segellar a tots els refugis per on es passi. El forfet val 20 euros i dóna dret a una gorra, un mapa i una de les samarretes exclusives, l'*Sky Runner* si s'ha acabat en menys de 24 hores i l'*Open* si s'ha fet en més. Per poder entrar dins del rànquing s'ha de fer entre l'11 de juny i el 24 de setembre, per

La ruta de la llúdriga fins a Aigüestortes

► 4) PEL PALLARS JUSSÀ (El pas de l'Ós)

—**Itinerari:** Estany Gento, refugi i estany de la Colomina, estany de Mas, pas de l'Ós, estany de Saburó.

—**Accés:** Des de Cabdella per la carretera del pla de Sallente, on s'agafa el telefèric d'estany Gento. També es pot pujar a peu per la canal de Pigolo.

—**Durada del recorregut:** 2 hores d'anada.

—**Dificultat:** Moderada.

—**Desnivell:** 390 m (2.150-2.540).

—**Observacions:** Tot el recorregut d'aquest itinerari coincideix amb un tram del GR 11-20 i està ben senyalitzat. Cal salvar un fort desnivell, l'anomenat pas de l'Ós, entre els estanys de Mar i Saburó. El principal atractiu són els immensos estanys d'aigües profundes i netes. El refugi de la Colomina permet als excursionistes assolir altres objectius més exigents.

● Una primera aproximació al parc pot ser fent a peu el tram que va de la palanca de la Molina al planell d'Aigüestortes, el mateix camí que fan els vehicles del servei públic, un servei que val la pena utilitzar si es vol fer alguna ruta molt més llarga, però del qual podem prescindir si volem gaudir dels atractius de la part baixa d'aquest espai natural. És el que es coneix com la ruta de la llúdriga. És un recorregut d'unes dues hores i mitja d'anada que transcorre per camins ben senyalitzats al costat del riu de Sant Nicolau, en un ascens perllongat amb un desnivell de 430 metres (de 1.400 a 1.830). Pel camí tindrem els primers contactes amb l'aigua del parc, amb la impressionant cascada del Sant Esperit i amb l'estany de la Llebreta, i començarem a albirar alguns dels perfilats cims de la zona.

► 5) PEL PALLARS SOBIRÀ. (El mirador de l'estany de Sant Maurici)

—**Itinerari:** Estany de Sant Maurici, cascada de Ratera, estany de Ratera, mirador de l'Estany, estany de Sant Maurici.

—**Accés:** A peu, des de l'aparcament del Prat de Pierró, o amb el transport públic d'Espot fins a l'estany de Sant Maurici.

—**Durada del recorregut:** 2 hores i 15 minuts (recorregut circular).

—**Dificultat:** Baixa. Itinerari de poca durada, que no presenta cap mena de dificultat.

—**Desnivell:** 300 m (1.910-2.210).

—**Observacions:** És un itinerari ideal per poder tenir una visió general del que és l'alta conca del riu Escrita i que, alhora, permet observar durant pràcticament tot el seu recorregut un paisatge espectacular dominat pels impressionants pics i per les crestes retallades.

Refugi Ventosa i Calvell. / ARXIU PARC NACIONAL

als qui triïn la modalitat Open (per a tot tipus de públic), i des de les 9 del matí del 16 de setembre fins a les 6 de la tarda del 17 de setembre per als qui facin l'*Sky Runner*.

La ruta es pot començar per qualsevol dels nou refugis, que són el de Colomers (2.130 m), a la Val d'Aran, al costat de la presa de l'estany Major de Colomers; el de Restanca (2.010 m), també a la Val d'Aran, al costat de la presa del mateix nom; el de Ventosa i Calvell (2.220 m), a l'Alta Ribagorça, a la dreta de l'estany Negre de Boí; el de l'Estany Llong (1.085 m), també a l'Alta Ribagorça, on desaigua l'estany Llong; el de Colomina (2.395 m), al Pallars Jussà, al SO de l'estany de la Colomina; el J. Maria Blanc (2.300 m), al Pallars Sobirà, a la dreta de l'estany Tort de Peguera; l'Ernest Mallafré (1.950 m), al Pallars Sobirà, a prop de la presa del llac de Sant Maurici; el de Saboredo (2.310 m), a la Val d'Aran, sobre l'estany de Baix de Saboredo, i el d'Amitges (2.380 m), al Pallars Sobirà, al sud-oest de l'estany Gran d'Amitges.

De l'isard al trencalòs passant per la marmota

● La fauna que pobla el parc és la típica de l'alta muntanya pirinenca, rica i diversa. Tot i la seva abundància, no és fàcil poder observar els animals, sobretot perquè ells es troben en el seu ambient, en estat salvatge, i, també, perquè alguns són esquerps i defugen la presència de l'home, i altres són escassos a causa de la poca densitat de les seves poblacions.

Segons xifres del parc mateix, en aquests moments gairebé hi ha dues-centes espècies diferents d'animals vertebrats vivint dins del terme del parc, dues terceres parts de les quals són aus.

Entre els mamífers destaca l'isard, potser el més característic i el més fàcil de veure de tots, fent filigranes per les parts més arriscades o rosegant pels prats més baixos. També són freqüents el porc senglar, l'ermíni, la marmota i el cabirol.

En els indrets més inaccessibles i, per tant, més difícils d'observar, generalment boscos d'abet i de pi negre, hi podem trobar indicis de la presència del picot negre, del gall fer, del mussol pirinenc i del trencapinyes.

La marmota, un dels mamífers del parc. / J. COMELLAS

La presència de les grans rapinyaires també és freqüent al parc, ja sia perquè hi nien, ja sia perquè el parc s'ha convertit en el seu rebost. No és estrany veure les majestoses siluetes dels voltors, de l'àguila daurada i, potser més difícilment, del trencalòs, sobretot en els vessants i les crestes desproveïdes de vegetació. Als prats alpins hi podem trobar la perdiu blanca, el cercavores, el pardal d'ala blanca i la gralla de bec groc.

El món dels rèptils al parc està bàsicament representat per la colobra llisa europea i pel verinós escurçó, que es pot trobar fins als 2.300 metres d'altitud. També hi ha diferents tipus de sargantanes, com ara la pirinenca, l'àgil i la de paret, i no és estranya la presència de vidriols, aquesta espècie de sargantana sense potes.

Els representants dels amfibis serien el trítol pirinenc, la salamandra, el tòtil, el gripau i la granota roja, i pel que fa als peixos, la truita comuna, que es pot observar fàcilment en molts estanys.

El pantocràtor de Taüll i el davallament d'Erill la Vall, dues de les grans obres del romànic de la Vall de Boí. / JORDI COMELLAS

L'important patrimoni del romànic

A les portes del parc hi ha el conjunt d'esglésies romàniques més important de Catalunya, considerades Patrimoni de la Humanitat des de l'any 2000

JORDI COMELLAS / Erill la Vall

● Quan l'any 2000 la Unesco va declarar el conjunt de nou esglésies romàniques de la Vall de Boí Patrimoni Mundial de la Humanitat, no ho va fer perquè sí. La vall posseeix l'excepcionalitat de tenir en un espai tan reduït la concentració més important d'esglésies d'un mateix estil arquitectònic, amb l'afegit d'haver-se conservat amb molt poques modificacions estructurals.

Són les esglésies de Sant Climent i Santa Maria de Taüll, de Sant Joan de Boí, de Santa Eulàlia d'Erill la Vall, de Sant Feliu de Barruera, de la Nativitat de Durro, de Sant Quiric de Durro, de l'Assumpció de Còll i de Santa Maria de Cardet. Les sis primeres resten obertes durant tot l'any i la

resta cal visitar-les amb guia.

Tot plegat està considerat com una de les mostres més pures de l'anomenat romànic llobard català. No és estrany, doncs, que des de l'any 2000 s'hagi incrementat considerablement el nombre de visitants al parc, perquè la visita a aquestes esglésies i a les seves pintures s'ha convertit en un complement per als visitants del parc, i a l'inrevés.

De totes aquestes mostres d'art destaquen els conjunts de pintura mural que contenen les esglésies de Sant Climent i Santa Maria de Taüll i la de Sant Joan de Boí, els originals de les quals es troben al Museu Nacional d'Art de Catalunya, i les talles produïdes pel taller d'Erill, de les quals destaca el davallament de Santa

Eulàlia d'Erill, amb l'original al Museu Episcopal de Vic. Entre les pintures, la més coneguda i la més internacional és el pantocràtor de Sant Climent de Taüll.

Totes les esglésies són construccions que es van dur a terme entre els segles XI, XII i XIII seguint els models que provenien del nord d'Itàlia, el que es coneix com a romànic llobard.

Durant els mesos d'estiu i durant la Setmana Santa és possible beneficiar-se de les Rutes del Romànic que organitza el Centre de Romànic i que permet visitar acompanyats de guies totes les esglésies de la zona. Durant la resta de l'any ofereixen el Romànic a la Carta, que permet a grups poder escollir el dia, l'hora i les esglésies que es volen visitar.

«Pedals de foc», la volta al parc en bicicleta

● Aquest any, els amants de la naturalesa i de les noves emocions en tenen una altra per apuntar-se: es tracta de *Pedals de foc*, una iniciativa sorgida dels mateixos organitzadors de *Carros de foc* adreçada als practicants del ciclisme de muntanya.

Es tracta de recórrer l'àrea exterior del parc amb BTT. És un recorregut de 220 km i uns 1.000 m de desnivell acumulat, amb un 70% de pista forestal i la resta de carreteres i camins semiasfaltats. L'itinerari

passa per pobles gairebé abandonats i per indrets realment espectaculars de les comarques del Pallars Sobirà, el Pallars Jussà, l'Alta Ribagorça i la Val d'Aran. Els qui s'apunten a aquesta iniciativa (www.pedalsdefoc.com) només s'hauran de preocupar de pedalar i de dir els dies que hi volen destinar, depenent de la seva forma física, i els organitzadors —pagant, és clar— ja els gestionaran els indrets on poder dormir i menjar.

Mercè Aniz Montes / Directora conservadora del parc «Fa 50 anys només va ser un inici»

JORDI COMELLAS / Boí

● —Què va significar fa 50 anys la declaració de *parque nacional*?

—«No ho sé, perquè va ser fet de sobte i fins uns anys després no es va començar a notar i es van començar a prendre mesures. Crec, però, que va ser com un inici, perquè la consciència de la societat sobre la conservació tampoc no era la que és avui dia. Penso que va ser un primer pas.»

—Després de 25 anys sota la gestió de la Generalitat, s'han fet diferents ampliacions i en aquests moments n'hi ha una altra sobre la taula. D'on surt la iniciativa?

—«Realment surt dels ajuntaments, perquè un procés d'ampliació és bastant traumàtic; però, aprofitant aquesta iniciativa local, hem pensat que era el moment oportú per plantejar-nos tot el sistema en coherència amb el territori.»

—Això vol dir que la concepció ha variat?, perquè abans la gent que hi vivia ho veia com un problema.

—«Sí, es valora d'una altra manera, tot i que la figura més conflictiva és, precisament, la de parc *nacional*, perquè no hi pot haver cap tipus d'explotació de recursos naturals, mentre que als parcs naturals, mentre se'n faci un ús sostenible, estan permeses.»

—Quan es va crear el parc hi havia aprofitaments hidrològics i de tot tipus de recursos. Com es van anar eliminant?

—«El primer que va desaparèixer va ser la cacera. Quan va sortir la llei del 75 d'espais naturals, es va prohibir talar, i a partir del 78 ja no hi va haver aprofitaments forestals. La pesca va desaparèixer el 88, i ara l'única explo-

Mercè Aniz, davant l'església de Boí. Fa 15 anys que és directora del parc. / J.C.

tació és la ramadera i les concessions de les elèctriques que queden, és clar.»

—Moltes de les mesures restrictives que s'han hagut d'emprendre han estat conflictives. La federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya encara qüestiona el tema del bivac i l'acampada.

—«Ha estat problemàtic limitar i regular l'accés de cotxes, el conveni amb els taxistes per a l'accés al parc, i moltes coses més. Pel que fa al bivac i l'acampada, ha estat bastant conflictiu, però al parc hi ha una xarxa de refugis molt important i amb els visitants que tenim seria un problema, per les deixalles, per l'herba i per evitar que el bivac es convertís en una acampada incontrolada. De totes

maneres, a l'interior del parc hi ha dues zones de bivac, que són els Ostallos i la pleta del riu Malo.»

—Què podríem dir que s'ha fet en aquests cinquanta anys?

—«El que és clar és que, partint de res, tenim un equip de gestió que està en el territori, tot i que falta consolidar moltes coses; tenim les dues seus —la de Boí només fa dos anys que funciona—... S'ha anat millorant i el parc ha agafat més rellevància. El parc ha canviat molt i ha tancat moltes cicatrius que tenia sobre el terreny, i s'està treballant molt en temes de qualitat. Ara, la fita més important seria concloure aquest cinquantè aniversari amb una ampliació que sigui la més adequada per al parc i per al territori.»

Estrictes normes de comportament a l'interior del parc

● El parc té un seguit de normes molt estrictes pel que fa a la conducta que cal seguir al seu interior. La circulació de vehicles privats està limitada al transport autoritzat. Només és permès l'accés al seu interior a peu, en bicicleta (fins als punts d'informació de Sant Maurici i Aigüestortes) o amb els taxis autoritzats. Està prohibida la caça, la pesca i la captura d'animals, i es convida a respectar tots els elements naturals (flors, pedres, arbres, fruits, bolets i, sobretot, animals).

Està prohibida l'acampada lliure, no es pot encendre foc enlloc i cal llençar les deixalles en els contenidors que hi ha. Tampoc no està permesa la utilització de màquines o instruments que produeixin sorolls estranys a la natura o realitzar accions que alterin o espantin els animals. Als rius, barrancs i estanys està prohibit banyar-s'hi, fer qualsevol tipus d'activitat aquàtica o cap altra que pugui representar una alteració o contaminació de les aigües.

Trencant barreres per a l'accés de discapacitats

● Al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici s'ha fet un treball important per intentar acostar les persones discapacitades o amb mobilitat reduïda a un indret tan majestuós. En aquest sentit, al planell d'Aigüestortes i a l'entorn de l'estany de Sant Maurici, que són els indrets més coneguts del parc, s'hi han construït unes passarel·les de fusta aptes per a recorreguts en cadira de rodes, per tal de fer-los accessibles a tothom i eliminar les barreres físiques que imposa la natura.

Les passarel·les tenen una amplada de 110 cm, amb apartadors cada 100 m per poder girar, de 180 cm d'amplada, i van protegides amb una petita vora a ambdós costats de 8 cm per evitar el descarrilament de les cadires. Aquesta petita vora també és vàlida com a guia orientadora per a visitants invidents.

La passarel·la del planell d'Aigüestortes, a Boí, fa 450 metres de llargada i transcorre per damunt de petits riuets on fa uns milers d'anys hi havia un estany que a poc a poc es va anar omplint de sediments fins a formar aquest espai. En total són 1.000 metres de recorregut.

Les passarel·les faciliten el pas de cadires. / ARXIU PN

La passarel·la del pont de la Gorga, a Espot, coincideix amb l'inici de la ruta de l'isard, l'itinerari principal que du a l'estany de Sant Maurici. La passarel·la s'acaba al pont de la Gorga. És un recorregut de 450 metres.

Finalment, la passarel·la d'aproximació a l'estany de Sant Maurici, que permet fer un recorregut de 80 metres, facilita l'accés de les cadires de rodes des de la parada dels vehicles del servei públic fins a l'estany de Sant Maurici.

Tot i que l'entrada de vehicles motoritzats al parc està totalment prohibida, si es demana amb la corresponent acreditació, s'autoritza amb caràcter excepcional l'entrada de vehicles amb persones amb mobilitat reduïda.

El parc també ofereix la possibilitat a grups de persones discapacitades de fer itineraris amb un guia interpretador que els mostra els aspectes més importants de la zona.

A l'hivern, tot i que amb la neu és més complicat, també es fan excursions amb raquetes.